

Προαγωγή της δημοκρατίας και παρατήρηση των εκλογών

Η στήριξη της δημοκρατίας ανά τον κόσμο αποτελεί προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δημοκρατικό πολίτευμα παραμένει το μόνο σύστημα διακυβέρνησης στο οποίο οι πολίτες μπορούν να ασκήσουν πλήρως τα δικαιώματα του ανθρώπου και είναι καθοριστικός παράγοντας για ανάπτυξη και μακρόπνοη σταθερότητα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως το μόνο θεσμικό όργανο της ΕΕ που εκλέγεται άμεσα από τους πολίτες της Ένωσης, είναι ιδιαίτερα προσηλωμένο στην προαγωγή της δημοκρατίας.

Νομική βάση

- Άρθρο 2 και άρθρο 21 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ).
- Άρθρο 205 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Πλαίσιο πολιτικής και εργαλεία πολιτικής

Η προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη δημοκρατία συμπληρώνει το έργο της στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βλ. ενημερωτικό δελτίο [5.4.1](#)). Βασίζεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σε άλλα διεθνή και περιφερειακά πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους δημοκρατικούς θεσμούς και τις εκλογές. Από το 2015 και έπειτα, η ΕΕ βασίζει επίσης τη στήριξή της για τη δημοκρατία στην Ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ειδικότερα δε του στόχου 16 για τη λογοδοσία των θεσμικών οργάνων και τη συμμετοχική λήψη αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς και του στόχου 10 για τη μείωση της ανισότητας.

Στις 17 Νοεμβρίου 2009, το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με την «Υποστήριξη της δημοκρατίας στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ», τα οποία ανέπτυξαν μια νέα στρατηγική για τη στήριξη της δημοκρατίας μέσω μιας ανά χώρα προσέγγισης, μεγαλύτερης συνοχής και της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων φορέων. Η Επιτροπή τόνισε στη συνέχεια, με το πρόγραμμα δράσης για αλλαγή του 2011, τη σπουδαιότητα της στήριξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και της χρηστής διακυβέρνησης στο πλαίσιο της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ. Μετά τις εξεγέρσεις της Αραβικής Άνοιξης το 2011, η ΕΕ αναπροσάρμοσε την ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και υιοθέτησε μια προσέγγιση «αναλογικών κερδών», η οποία συνδέει τη στήριξη με τη μετάβαση στη δημοκρατία και τον «πλήρη εκδημοκρατισμό». Στις χώρες που θέλουν να προβούν σε πολιτικές μεταρρυθμίσεις παρέχονται κίνητρα, όπως μια βαθύτερη οικονομική ενσωμάτωση, μεγαλύτερη οικονομική στήριξη, ενίσχυση της κινητικότητας των ατόμων και πρόσβαση στην εσωτερική αγορά της ΕΕ.

Η δέσμευση της ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για την προώθηση της δημοκρατίας τονίστηκε εκ νέου στο στρατηγικό πλαίσιο και στο σχέδιο δράσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων το 2012. Το σχέδιο δράσης περιλάμβανε σχέδιο για πιο συστηματική υλοποίηση των μέτρων που περιλαμβάνονται στις εκθέσεις που καταρτίζονται από τις αποστολές παρατήρησης των εκλογών της ΕΕ (ΑΠΕ), προκειμένου να παρασχεθεί στήριξη καθ' όλη τη διάρκεια του εκλογικού κύκλου. Τον Ιούλιο του 2015, εγκρίθηκε το σχέδιο δράσης για τη χρονική περίοδο 2015-2019, το οποίο αποσκοπεί στην ενσωμάτωση της στήριξης της δημοκρατίας μέσω διαφόρων στόχων. Το σχέδιο δράσης για την περίοδο 2020-2024 βρίσκεται στο στάδιο της εκπόνησης.

Το Συμβούλιο τόνισε επίσης τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στα συμπεράσματα που εξέδωσε το 2012 με τίτλο «Οι ρίζες της δημοκρατίας και η διατηρήσιμη ανάπτυξη: η συνεργασία της Ευρώπης με την κοινωνία των πολιτών στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων». Τα συμπεράσματά του, της 19ης Ιουνίου 2017, σχετικά με τη συνεργασία της ΕΕ με την κοινωνία των πολιτών στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων επιβεβαίωσαν τη δέσμευση της ΕΕ υπέρ μιας ενδυναμωμένης και ανθεκτικής κοινωνίας των πολιτών ως ζωτικής σημασίας για τη στήριξη της χρηστής διακυβέρνησης και του κράτους δικαίου σε κάθε δημοκρατία.

Με την πάροδο του χρόνου, αναπτύχθηκαν διάφορα στοιχεία της πολιτικής της ΕΕ που έχουν ως αντικείμενο τόσο τα ανθρώπινα δικαιώματα όσο και τις δημοκρατικές αρχές. Αυτό περιλαμβάνει στρατηγικές ανά χώρα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, οι οποίες καθορίζουν προτεραιότητες δράσης και στόχους που πρέπει να επιδιωχθούν από την ΕΕ στις χώρες εταίρους· τις ρήτρες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία στις διεθνείς συμφωνίες, οι οποίες επιτρέπουν στην ΕΕ να αναστείλει το εμπόριο ή τη συνεργασία, εάν μια χώρα διαπράξει σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αρχών· και το Ευρωπαϊκό Μέσο για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΜΔΔΑ), ένα μέσο στρατηγικής χρηματοδότησης (βλ. κατωτέρω).

Η παρακολούθηση των εκλογών αποτελεί κεντρικό εργαλείο της ΕΕ για τη στήριξη των δημοκρατικών εξελίξεων σε τρίτες χώρες, την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, και τη συμβολή στην οικοδόμηση της ειρήνης και την πρόληψη των συγκρούσεων. Οι μακροπρόθεσμες αποστολές παρακολούθησης εκλογών της ΕΕ αξιολογούν τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα καθ' όλη τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας. Οι παρατηρητές των μακροπρόθεσμων αποστολών συνήθως ξεκινούν τις εργασίες τους δύο μήνες πριν από τις εκλογές και παρακολουθούν ολόκληρη την εκλογική διαδικασία μέχρι την ανακοίνωση των επίσημων αποτελεσμάτων και τη διαδικασία ενστάσεων. Οι παρατηρητές των βραχυπρόθεσμων αποστολών παρακολουθούν τη διεξαγωγή της ψηφοφορίας και την καταμέτρηση των ψήφων. Ο επικεφαλής παρατηρητής είναι, κατά κανόνα, βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Μετά την αποστολή, η αποστολή παρακολούθησης εκλογών δημοσιεύει τελική έκθεση με συμπεράσματα και συστάσεις, που παρέχουν καθοδήγηση για την εκλογική μεταρρύθμιση και την πιθανή μελλοντική βοήθεια από την ΕΕ. Εκτός από την παρακολούθηση των εκλογών, η ΕΕ μπορεί να παρέχει τεχνική και υλική βοήθεια στις χώρες εταίρους, ενισχύοντας τις συνθήκες για τη διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογών, αυξάνοντας την ικανότητα των κρατικών και μη κρατικών

φορέων και υποστηρίζοντας τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, λαμβάνοντας υπόψη τον πλήρη εκλογικό κύκλο.

Τον Οκτώβριο του 2019, το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με τη δημοκρατία, τα οποία επιβεβαιώνουν τις αρχές των συμπερασμάτων του 2009, ενώ ταυτόχρονα προσδιορίζουν νέες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η ΕΕ επείγοντως και πλήρως μέσω της εξωτερικής δράσης. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η υπονόμηση των δημοκρατικών διαδικασιών και θεσμών· τα χαμηλά επίπεδα εμπιστοσύνης στα θεσμικά όργανα και τους πολιτικούς· η συρρίκνωση του δημοκρατικού χώρου για την κοινωνία των πολιτών· η αύξηση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών· και η χειραγώγηση με τη χρήση διαδικτυακών τεχνολογιών.

Τα χρηματοδοτικά μέσα

Η στήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων, της πολιτικής συμμετοχής και της εκπροσώπησης των πολιτών αποτελεί την κύρια αποστολή του ευρωπαϊκού μέσου για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου (ΕΜΔΔΑ). Το μέσο αυτό έχει σχεδιαστεί ειδικά για τους στόχους αυτούς, χρηματοδοτεί έργα, προγράμματα και αποστολές παρατήρησης εκλογών της ΕΕ (ΑΠΕ) και χορηγεί επιδοτήσεις σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, σε μη κυβερνητικές οργανώσεις και σε υπερασπιστές των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Ο ευρωπαϊκός μηχανισμός γειτονίας (ΕΜΓ) παρέχει χρηματοδοτική στήριξη για την προαγωγή της αρχής του κράτους δικαίου, του πολιτικού διαλόγου και των μεταρρυθμίσεων, του εκδημοκρατισμού, της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης και της παρατήρησης των εκλογών. Οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών στη γειτονική περιοχή νότια και ανατολικά της ΕΕ είναι επίσης επιλέξιμοι για χρηματοδότηση από τον μηχανισμό γειτονίας για την κοινωνία των πολιτών, για έργα, δίκτυα, κατάρτιση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών.

Ο μηχανισμός αναπτυξιακής συνεργασίας (ΜΑΣ) παρέχει επίσης οικονομική στήριξη. Παρόλο που πρωταρχικός του στόχος είναι η εξάλειψη της φτώχειας, στοχεύει επίσης στην εδραίωση και τη στήριξη της δημοκρατίας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο μηχανισμός της ΕΕ για τη συμβολή στη σταθερότητα και την ειρήνη (IcSP) μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κάποιες περιπτώσεις για την προαγωγή των δημοκρατικών θεσμών και της κοινωνίας των πολιτών.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ) – το οποίο λειτουργεί εκτός του προϋπολογισμού της ΕΕ, αλλά το οποίο διαχειρίζεται η Επιτροπή – χρηματοδοτεί τη συνεργασία με χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Όπως ο ΜΑΣ, επικεντρώνεται στην εξάλειψη της φτώχειας, αλλά συμβάλλει επίσης στην εδραίωση και τη στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και της χρηστής διακυβέρνησης.

Το 2018 η Επιτροπή παρουσίασε την πρότασή της για τα μέσα εξωτερικής χρηματοδότησης για την περίοδο 2021-2027, η οποία θα συγχωνεύσει το ΕΜΔΔΑ, τον ΕΜΓ, τον ΜΑΣ, τον IcSP και το ΕΤΑ σε έναν κανονισμό. Το Κοινοβούλιο [ενέκρινε](#) τη θέση του σε πρώτη ανάγνωση σχετικά με την πρόταση στις 27 Μαρτίου 2019, ενισχύοντας τις αναφορές στη στήριξη της δημοκρατίας ως στόχο της εξωτερικής βοήθειας της ΕΕ και απαιτώντας μεγαλύτερο χρηματοδοτικό κονδύλιο για το θεματικό πρόγραμμα

των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των θεσμικών οργάνων [βρίσκονται σε εξέλιξη](#).

Το 2012, συστάθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τη Δημοκρατία. Λειτουργεί αυτόνομα ως ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου και αποσκοπεί στη στήριξη των πολιτικών φορέων και των φορέων της κοινωνίας των πολιτών που αγωνίζονται για τη δημοκρατική αλλαγή, παρέχοντας κατάλληλη χρηματοδοτική συνδρομή με ένα ταχύ, ευέλικτο και μη γραφειοκρατικό τρόπο, με έμφαση στην ανατολική και τη νότια γειτονία της ΕΕ. Στο διοικητικό του συμβούλιο συμμετέχουν εκπρόσωποι από τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων έως εννέα βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς και άλλοι εμπειρογνώμονες.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως το μόνο θεσμικό όργανο της ΕΕ που εκλέγεται άμεσα από τους πολίτες της Ένωσης, είναι σταθερά προσηλωμένο στην προώθηση βιώσιμων δημοκρατιών σε ολόκληρο τον κόσμο. Έχει επισημάνει τη δέσμευση αυτή σε σειρά ψηφισμάτων. Κάθε χρόνο, το Κοινοβούλιο εγκρίνει ψήφισμα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία ανά τον κόσμο, καθώς και την πολιτική της ΕΕ επί του θέματος, στο οποίο αναλύει τις κύριες προκλήσεις και τα επιτεύγματα της προσέγγισης της ΕΕ όσον αφορά τη στήριξη της δημοκρατίας, και διατυπώνει συστάσεις για το μέλλον.

Το Κοινοβούλιο έχει επίσης αναπτύξει ένα φάσμα εργαλείων για την άμεση συμμετοχή στην [παγκόσμια στήριξη της δημοκρατίας](#). Το Κοινοβούλιο συμμετέχει διαρκώς σε δραστηριότητες παρακολούθησης εκλογών και εργάζεται για την ενίσχυση της νομιμότητας των εθνικών εκλογικών διαδικασιών και την παγίωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην προστασία των εκλογών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Κάθε χρόνο, αποστέλλει διάφορες κοινοβουλευτικές αντιπροσωπείες για την παρακολούθηση εκλογών ή δημοψηφισμάτων σε τρίτες χώρες. Το Κοινοβούλιο μπορεί να αποφασίσει να αποστείλει τέτοιες αντιπροσωπείες βουλευτών του ΕΚ υπό την προϋπόθεση ότι οι εκλογές διεξάγονται σε εθνικό επίπεδο, ότι οι εθνικές αρχές έχουν καλέσει προς τούτο την ΕΕ ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς και ότι είναι παρούσα μια αποστολή μακράς διάρκειας. Οι αντιπροσωπείες του Κοινοβουλίου εντάσσονται πάντα σε αποστολές παρατήρησης εκλογών της ΕΕ (ΑΠΕ) ή στις αποστολές μακράς διάρκειας του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλείται να παράσχει τη γνώμη του σχετικά με τον καθορισμό και τον σχεδιασμό των ΑΠΕ της ΕΕ καθώς και με τις επακόλουθες ενέργειες.

Έχοντας σαν βάση την ολοκληρωμένη προσέγγιση στη στήριξη της δημοκρατίας, το Κοινοβούλιο συνοδεύει την παρακολούθηση των εκλογών με συμπληρωματικές δραστηριότητες, όπως ενέργειες πριν τις εκλογές και παρακολούθηση των εκλογών, δράσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και πρωτοβουλίες για την υποστήριξη του κοινοβουλευτικού έργου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις χώρες της διεύρυνσης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και στην ευρωπαϊκή γειτονία. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο βοηθά τα κοινοβούλια πέραν των συνόρων της ΕΕ να ενισχύσουν τη θεσμική τους ικανότητα μέσω συνεδρίων και σεμιναρίων, κοινών προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαιδευτικές επισκέψεις για τους βουλευτές και τους υπαλλήλους, καθώς και

μέσω υποτροφιών για το προσωπικό των κοινοβουλίων τρίτων χωρών. Στηρίζει τα κοινοβούλια εταίρους στην ενσωμάτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη νομοθεσία και στη σύνδεση με την κοινωνία των πολιτών. Το Κοινοβούλιο διευκολύνει την ανάπτυξη ικανοτήτων για τους φορείς δημοκρατικής αλλαγής, συμπεριλαμβανομένων των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και προωθεί την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και την ανεξάρτητη δημοσιογραφία. Σε αυτή την προσέγγιση ενσωματώνονται και το [Βραβείο Ζαχάρωφ για την ελευθερία της σκέψης](#) του Κοινοβουλίου, καθώς και οι δραστηριότητες της κοινότητας των βραβευθέντων με το Βραβείο Ζαχάρωφ. Το πρόγραμμα Simone Veil έχει σχεδιαστεί ειδικά για τη στήριξη γυναικών που είναι πολιτικοί και βουλευτές. Το Κοινοβούλιο παρέχει επίσης στήριξη και εμπειρογνωμοσύνη στον τομέα της διαμεσολάβησης και του διαλόγου, μέσω στοχοθετημένων δραστηριοτήτων με κοινοβούλια εταίρους και διεθνών εκδηλώσεων με επίκεντρο τη διαμεσολάβηση και την πρόληψη των συγκρούσεων. Το [πρόγραμμα «Νέοι πολιτικοί ηγέτες»](#) είναι μία από τις εμβληματικές πρωτοβουλίες του Κοινοβουλίου που αποσκοπούν στην προώθηση του διαλόγου και της κατανόησης μεταξύ των μελλοντικών ηγετών εκτός της ΕΕ, και κατά συνέπεια στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης και της ειρήνης. Το [ψήφισμα](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του Μαρτίου 2019 σχετικά με την ανάπτυξη ικανοτήτων της ΕΕ για την πρόληψη των συγκρούσεων και τη διαμεσολάβηση αναγνωρίζει τη σημασία των διαδικασιών διαμεσολάβησης και διαλόγου και τον ρόλο του Κοινοβουλίου σε αυτές.

Η ομάδα στήριξης της δημοκρατίας και εκλογικού συντονισμού (DEG) του Κοινοβουλίου παρέχει πολιτική καθοδήγηση για τις διάφορες δραστηριότητες του ΕΚ. Αποτελείται από 16 βουλευτές του ΕΚ και τελεί υπό την κοινή προεδρία των προέδρων της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων και της Επιτροπής Ανάπτυξης του Κοινοβουλίου. Η ομάδα στήριξης της δημοκρατίας και εκλογικού συντονισμού αποφασίζει για τις αποστολές εκλογικών παρατηρητών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εγκρίνει ένα [ετήσιο πρόγραμμα εργασίας](#) για τις άλλες δραστηριότητες. Το 2020 επιβεβαιώθηκαν εκ νέου έξι χώρες/περιφέρειες στις οποίες θα επικεντρωθούν οι ενισχυμένες δραστηριότητες στήριξης της δημοκρατίας, και συγκεκριμένα η Ουκρανία, η Γεωργία, η Μολδαβία, η Τυνησία, τα Δυτικά Βαλκάνια (ως περιοχή προτεραιότητας) και το Παναφρικανικό Κοινοβούλιο (ως περιφερειακό κοινοβούλιο προτεραιότητας).

Marika Lerch
09/2020

